

Zakres wiedzy i umiejętności wymaganych na poszczególnych etapach Konkursu oraz wykaz literatury obowiązującej uczniów

SZKOŁA PODSTAWOWA

Etap szkolny

Obowiązuje zakres wiedzy określony w podstawie programowej dla szkoły podstawowej (Dz.U. z 2024 r. poz. 996) dla przedmiotu historia (klasy IV – VIII) obejmujący historię Polski w okresie panowania Piastów i Jagiellonów oraz wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą na etapie szkolnym.

Etap rejonowy

Obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności wskazany do etapu szkolnego oraz dodatkowa wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą w etapie rejonowym.

Etap ogólnopolski

Obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności wskazany do etapu szkolnego i rejonowego oraz dodatkowa wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą w etapie ogólnopolskim.

Literatura:

Literaturą pomocną w przygotowaniu się uczniów do konkursu stanowią podręczniki do historii do szkoły podstawowej posiadające nr dopuszczenia MEN w podanym zakresie tematycznym.

Etap szkolny

1. <https://www.katowice.eu/edukacja/SiteAssets/dla-mieszka%C5%84ca/ucz-si%C4%99/miejski-bank-dobrych-praktyk/zagadnienia-dla-nauczycieli-szk%C3%B3%C5%82/historia/Poczet%20w%C5%82adc%C3%B3w%20Polski%20-%20Piastowie%20-%20SP.pdf> (królowie Polski i ich zasługi, poczet królów Polski)
2. Wojciech Roszkowski: Orzeł, Lew i Krzyż. Historia i kultura krajów Trójmorza, t. 1, s. 30 - 38 (roz. Dawna Litwa), s. 67 - 77 (roz. Początki chrześcijańskiego państwa w Polsce), cz. II, s. 131 -

140 (roz. Dziewczynka królem i Wiara pod przymusem nie zobowiązuje), s. 145 - 151 (roz. Imperium jagiellońskie)

3. <https://muzhp.pl/kalendarium/chrzest-mieszka-i>
4. Michał Bogacki: Skąd się wzięła data chrztu Mieszka,
link: <https://wczesnesredniowiecze.pl/arttykul,4,wyszukiwanie.html>
5. Wykłady prof. Grzegorza Kucharczyka:
 - a. Koronacje pierwszych Piastów. Potwierdzenie suwerenności państwa polskiego,
link: <https://www.youtube.com/watch?v=sMHvSnSaoKo>
 - b. Korona św. Wojciecha, link: <https://www.youtube.com/watch?v=StFsnIAMF3E>
 - c. Najlepszy zakup, link: <https://www.youtube.com/watch?v=sfuz7R8tsXk>
6. Chrzest Litwy: geneza, przebieg i konsekwencje, link: https://adonai.pl/historia/?id=298#google_vignette
7. <https://historykon.pl/15-lutego-1386-odbyl-sie-chrzest-wladyslawa-jagielly/>
8. <https://dzieje.pl/ksiazki/dzieje-chrzescijanstwa-na-litwie>

Etap rejonowy

- Materiał obowiązujący na etapie szkolnym oraz:
- Piotr Stefaniak „Była i Marią, i Martą” <https://www.katedra-wawelska.pl/wp-content/uploads/2023/09/Kr%C3%B3lowaJadwiga-strony.pdf>
- https://www.youtube.com/watch?v=PWw0_3QTTRA

Etap ogólnopolski

- Materiał obowiązujący na etapie szkolnym i rejonowym oraz:
- <https://www.katedra-wawelska.pl/>, zakładki:
 - Historia Katedry
 - Katedra Wawelska
 - Muzeum Wawelskie

Zagadnienia :

Etap szkolny:

- legendarni władcy Polski wg Galla Anonima
- pochodzenie nazwy dynastii Piastów
- Mieszko I i Dobrawa
- plemiona i tereny włączone do państwa Mieszka I
- chrzest Mieszka - początek chrztu Polski: przypuszczalna data i miejsce (źródła), pierwszy biskup, znaczenie chrześcijaństwa dla rozwoju państwa polskiego
- próba rozszerzenia chrześcijaństwa na ziemie pogańskich Prusów przez Bolesława Chrobrego. Misja i śmierć św. Wojciecha

- kanonizacja św. Wojciecha i jego pochówek w Gnieźnie fundamentem niezależnej organizacji kościelnej w Polsce oraz królestwa polskiego
- zjazd gnieźnieński i jego znaczenie: utworzenie metropolii w Gnieźnie i nowych biskupstw w Krakowie, Kołobrzegu i Wrocławiu, oprócz biskupstwa poznańskiego; symboliczna koronacja Bolesława Chrobrego przez cesarza Ottona III
- powiększenie państwa Bolesława Chrobrego na wschód, południe i zachód
- pierwsze koronacje w Polsce: Bolesław Chrobry i Mieszko II
- kryzys i odbudowa państwa Piastów po śmierci Chrobrego, rola św. Stanisława i jego kultu
- władcy Polski z dynastii Piastów
- najazdy tatarskie i zagrożenie krzyżackie. Bitwa pod Legnicą; utrata Pomorza Gdańskiego 1308/1309
- Władysław Łokietek - twórca odrodzonego królestwa polskiego. Kraków nową siedzibą władcy i miejscem koronacji
- Kazimierz Wielki i jego rola w odbudowie i umocnieniu państwa polskiego. Przyłączenie Rusi Halickiej. Lokacja nowych miast. Utworzenie Akademii Krakowskiej
- Andegawenowie na polskim tronie: Ludwik Węgierski i Jadwiga, związki z Piastami
- Unia w Krewie, chrzest Jagiełły i ślub z Jadwigą, chrzest i koronacja Jagiełły
- władcy Polski z dynastii Jagiellonów
- skuteczna chrystianizacja Litwy w obrządku rzymskokatolickim pod panowaniem królowej Jadwigi i Jagiełły od 1386 r.
- historia powstania i rozwoju Wielkiego Księstwa Litewskiego: pierwsza wzmianka o Litwie w Roczniku z Quedlinburga 9 marca 1009 r., główne ziemie litewskie: Żmudź i Auksztota
- nieudana próba chrystianizacji Litwy: Mendog
- historyczni władcy Litwy i ich polityka oraz związki z Polską: Trojden, Gedymін, Kiejstut, Olgierd, Jagiełło, Witold
- rywalizacja Litwy z Moskwą o ziemie ruskie po upadku Rusi Kijowskiej, włączenie Tweru, Pskowa, Smoleńska, Nowogrodu i innych księstw, wreszcie Kijowa do państwa litewskiego, cerkiew prawosławna w Wielkim Księstwie Litewskim
- zagrożenie ze strony Krzyżaków i Kawalerów Mieczowych dla ziem litewskich
- pierwsze biskupstwo rzymskokatolickie w Wilnie 1387
- unia realna Korony Polskiej i Wlk. Księstwa Litewskiego
- ważniejsze wojny państwa polsko - litewskiego z krzyżakami i Moskwą w czasach Jagiellonów i ich skutki
- źródła do najdawniejszej historii Polski: kroniki Galla Anonima, Wincentego Kadłubka, dzieła Jana Długosza, Roczniki (m.in. Świętokrzyski), żywoty świętych

Ważne daty;

- 14.04.966r., 1000, 1025, 1076, 1138, 1226, 1240/1241, 1295, 1320, 1364, 1370, 15.02.1386, 1387, 15.07.1410, 1454 - 1466, 1525, 1569, 1572

Etap rejonowy:

- Zagadnienia obowiązujące na etapie szkolnym,
- Jadwiga Andegaweńska jako łącznik między Piastami, Andegawenami i Jagiellonami
- rola Jadwigi w chrystianizacji Litwy
- pobożność jadvizańska - połączenie życia kontemplacyjnego i aktywnego , splecione litery M i M (Maria i Marta)
- odzyskanie Rusi Halickiej dla Królestwa Polskiego
- pokojowa polityka w stosunkach z krzyżakami
- decydująca rola przy odnowieniu Akademii Krakowskiej, przekazanie klejnotów
- daty: 18 II 1374r., 15(16) X 1384r., 14 VIII 1385r., 18 II 1386r., II 1387r., 1391r., 11 I 1397r., 22 VI 1399r., 13 VII 1399r., 17 VII 1399r. 19 VII 1399r., 1400r.

•

Etap ogólnopolski:

- Zagadnienia obowiązujące na etapie szkolnym i rejonowym,
- Katedra jako świadek historii:
- groby królewskie: królowie pochowani w katedrze, miejsca pochówku św. królowej Jadwigi,
- groby sławnych Polaków,
- główne kaplice (Zygmuntowska, Świętokrzyska, Batorego, Wazów, św. Zofii),
- główne ołtarze: Ołtarz Ojczyzny, ołtarz koronacyjny, ołtarz Czarnego Krucyfiks,
- Katedra świętych: święci związani z Katedrą, pochowani w Katedrze, relikwiarze świętych w Katedrze,
- Krypta św. Leonarda,
- katedralne wieże
- Muzeum Katedralne i pamiątki po królach Polski

Zakres wiedzy i umiejętności wymaganych na poszczególnych etapach Konkursu oraz wykaz literatury obowiązującej uczniów

SZKOŁA ŚREDNIA

Etap szkolny

Obowiązuje zakres wiedzy określony w podstawie programowej dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2024 r. poz. 996) obejmujący historię Polski w okresie panowania Piastów i Jagiellonów oraz wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą na etapie szkolnym.

Etap rejonowy

Obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności wskazany do etapu szkolnego oraz dodatkowa wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą w etapie rejonowym.

Etap ogólnopolski

Obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności wskazany do etapu szkolnego i rejonowego oraz dodatkowa wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą w etapie ogólnopolskim.

Literatura:

Literaturą pomocną w przygotowaniu się uczniów do konkursu stanowią podręczniki do historii do szkoły ponadpodstawowej posiadające nr dopuszczenia MEN w podanym zakresie tematycznym.

Etap szkolny

- <https://www.katowice.eu/edukacja/SiteAssets/dla-mieszka%C5%84ca/ucz-si%C4%99/miejski-bank-dobrych-praktyk/zagadnienia-dla-nauczycieli-szk%C3%B3%C5%82/historia/Poczet%20w%C5%82adc%C3%B3w%20Polski%20-%20Piastowie%20-%20SP.pdf> (królowie Polski i ich zasługi, poczet królów Polski)
- Wojciech Roszkowski: Orzeł, Lew i Krzyż. Historia i kultura krajów Trójmorza, t. 1, s. 30 - 38 (roz. Dawna Litwa), s. 67 - 77 (roz. Początki chrześcijańskiego państwa w Polsce), cz. II, s. 131 - 140 (roz. Dziewczynka królem i Wiara pod przymusem nie zobowiązuje), s. 145 - 151 (roz. Imperium jagiellońskie)
- <https://muzhp.pl/kalendarium/chrzest-mieszka-i>
- Michał Bogacki: Skąd się wzięła data chrztu Mieszka,
link: <https://wczesnesredniowiecze.pl/artukul,4,wyszukiwanie.html>
- Wykłady prof. Grzegorza Kucharczyka:
 1. Koronacje pierwszych Piastów. Potwierdzenie suwerenności państwa polskiego,
link: <https://www.youtube.com/watch?v=sMHvSnSaoKo>

2. Korona św. Wojciecha, link: <https://www.youtube.com/watch?v=StFsnIAMF3E>
 3. Najlepszy zakup, link: <https://www.youtube.com/watch?v=sfuz7R8tsXk>
 4. <https://www.youtube.com/watch?v=w4D3wJc3sVE>
- Chrzest Litwy: geneza, przebieg i konsekwencje, link: https://adonai.pl/historia/?id=298#google_vignette
 - <https://historykon.pl/15-lutego-1386-odbyl-sie-chrzest-wladyslawa-jagielly/>
 - <https://dzieje.pl/ksiazki/dzieje-chrzescijanstwa-na-litwie>
 - <https://www.polskieradio.pl/8/4822/artykul/2272006,chrzest-polski-data-ktora-wcale-nie-jest-taka-oczywista>
 - Grzegorz Kucharczyk: Upadek i odrodzenie państwa polskiego (XI - XIII w.), link: https://www.youtube.com/watch?v=eGLX_M_xdc4
 - Krzysztof Stopka: Próby chrystianizacji Litwy w latach 1248 - 1263 (link: <https://core.ac.uk/reader/299330180>)

Etap rejonowy

- Materiał obowiązujący na etapie szkolnym oraz:
- Piotr Stefaniak „Była i Marią, i Martą” <https://www.katedra-wawelska.pl/wp-content/uploads/2023/09/Kr%C3%B3lowaJadwiga-strony.pdf>
- https://www.youtube.com/watch?v=PWw0_3QTTRA
- Koncepcja prawno–ustrojowa Korony Królestwa Polskiego w XIV wieku | prof. Grzegorz Kucharczyk <https://www.youtube.com/watch?v=HII87KW06OU>

Etap ogólnopolski

- Materiał obowiązujący na etapie szkolnym i rejonowym oraz:
- <https://www.katedra-wawelska.pl/>, zakładki:
 - Historia Katedry
 - Katedra Wawelska
 - Muzeum Wawelskie

Zagadnienia:

Etap szkolny:

- legendarni władcy Polski wg Galla Anonima
- pochodzenie nazwy dynastii Piastów
- Mieszko I i Dobrawa
- plemiona i tereny włączone do państwa Mieszka I

- chrzest Mieszka - początek chrztu Polski: przypuszczalna data i miejsce (źródła), pierwszy biskup, znaczenie chrześcijaństwa dla rozwoju państwa polskiego
- próba rozszerzenia chrześcijaństwa na ziemie pogańskich Prusów przez Bolesława Chrobrego. Misja i śmierć św. Wojciecha
- kanonizacja św. Wojciecha i jego pochówek w Gnieźnie fundamentem niezależnej organizacji kościelnej w Polsce oraz królestwa polskiego
- zjazd gnieźnieński i jego znaczenie: utworzenie metropolii w Gnieźnie i nowych biskupstw w Krakowie, Kołobrzegu i Wrocławiu, oprócz biskupstwa poznańskiego; symboliczna koronacja Bolesława Chrobrego przez cesarza Ottona III
- powiększenie państwa Bolesława Chrobrego na wschód, południe i zachód
- pierwsze koronacje w Polsce: Bolesław Chrobry i Mieszko II
- kryzys i odbudowa państwa Piastów po śmierci Chrobrego, rola św. Stanisława i jego kultu
- władcy Polski z dynastii Piastów z datami panowania
- rozbięcie dzielnicowe i osłabienie państwa
- najazdy tatarskie i zagrożenie krzyżackie. Bitwa pod Legnicą; utrata Pomorza Gdańskiego 1308/1309
- próby jednoczenia ziem polskich przez Piastów śląskich w XIII w.
- Władysław Łokietek - twórca odrodzonego królestwa polskiego. Kraków nową siedzibą władcy i miejscem koronacji
- Kazimierz Wielki i jego rola w odbudowie i umocnieniu państwa polskiego. Przyłączenie Rusi Halickiej. Lokacja nowych miast. Utworzenie Akademii Krakowskiej
- Andegawenowie na polskim tronie: Ludwik Węgierski i Jadwiga, związki z Piastami
- Unia w Krewie, chrzest Jagiełły i ślub z Jadwigą, chrzest i koronacja Jagiełły
- władcy Polski z dynastii Jagiellonów z datami panowania
- skuteczna chrystianizacja Litwy w obrządku rzymskokatolickim pod panowaniem królowej Jadwigi i Jagiełły od 1386 r.
- historia powstania i rozwoju Wielkiego Księstwa Litewskiego: pierwsza wzmianka o Litwie w Roczniku z Quedlinburga 9 marca 1009 r., główne ziemie litewskie: Żmudź i Auksztota
- nieudana próba chrystianizacji Litwy: Mendog, jego chrzest (1253), koronacja i odrzucenie chrześcijaństwa
- historyczni władcy Litwy i ich polityka oraz związki z Polską: Trojden, Gedymin, Kiejstut, Olgierd, Jagiełło, Witold
- rywalizacja Litwy z Moskwą o ziemie ruskie po upadku Rusi Kijowskiej, włączenie Tweru, Pskowa, Smoleńska, Nowogrodu i innych księstw, wreszcie Kijowa do państwa litewskiego, cerkiew prawosławna w Wielkim Księstwie Litewskim
- zagrożenie ze strony Krzyżaków i Kawalerów Mieczowych dla ziem litewskich
- pierwsze biskupstwo rzymskokatolickie w Wilnie 1387
- unie personalne po unii w Krewie i unia realna Korony Polskiej i Wlk. Księstwa Litewskiego

- ważniejsze wojny państwa polsko - litewskiego z krzyżakami i Moskwą w czasach Jagiellonów i ich skutki
- źródła do najdawniejszej historii Polski: kroniki Galla Anonima, Wincentego Kadłubka, Janka z Czarnkowa, dzieła Jana Długosza, Roczniki (m.in. Świętokrzyski), żywoty świętych
- Ważne daty;
- 14.04.966, 1000, 1025, 1076, 1138, 1226, 1240/1241, 1253, 1295, 1320, 1364, 1370, 15.02.1386, 1387, 15.07.1410, 1454 - 1466, 1525, 1569, 1572

Etap rejonowy:

- Zagadnienia obowiązujące na etapie szkolnym,
- Jadwiga Andegaweńska jako łącznik między Piastami, Andegawenami i Jagiellonami
- rola Jadwigi w chrystianizacji Litwy
- pobożność jadvizańska - połączenie życia kontemplacyjnego i aktywnego , splecione litery M i M (Maria i Marta)
- odzyskanie Rusi Halickiej dla Królestwa Polskiego
- pokojowa polityka w stosunkach z krzyżakami
- decydująca rola przy odnowieniu Akademii Krakowskiej, przekazanie klejnotów
- daty: 18 II 1374r., 15(16) X 1384r., 14 VIII 1385r., 18 II 1386r., II 1387r., 1391r., 11 I 1397r., 22 VI 1399r., 13 VII 1399r., 17 VII 1399r., 19 VII 1399r., 1400r.

Etap ogólnopolski:

- Zagadnienia obowiązujące na etapie szkolnym i rejonowym,
- Katedra jako świadek historii:
- groby królewskie: królowie pochowani w katedrze, miejsca pochówku św. królowej Jadwigi,
- groby sławnych Polaków,
- główne kaplice (Zygmuntowska, Świętokrzyska, Batorego, Wazów, św. Zofii),
- główne ołtarze: Ołtarz Ojczyzny, ołtarz koronacyjny, ołtarz Czarnego Krucyfiksu,
- Katedra świętych: święci związani z Katedrą, pochowani w Katedrze, relikwiarze świętych w Katedrze,
- Krypta św. Leonarda,
- katedralne wieże
- Muzeum Katedralne i pamiątki po królach Polski